

Súčasn \acute{e} projekty a perspekt \acute{i} vy v \acute{y} skumu v lesn \acute{i} ckej politike¹

Jaroslav Šálka, Martin Moravčík, Zuzana Sarvašová

Abstrakt

Medzinárodné lesnícko-politické procesy smerujú a vyzývajú k posilneniu prepojenia vedy a tvorby politiky. Lesné hospodárstvo nemožno chápať v priestore oddelene, nezaobíde sa bez koordinácie a integrácie politík. Implementácia lesníckej politiky ovplyvňuje súvisiace odvetvia a rezorty. Pre úspešné LH SR je potrebné uskutočniť v \acute{y} skum a na základe jeho výsledkov navrhnuť vhodné politické nástroje ako implementovať správne opatrenia do praxe. Aktuálne projekty lesníckeho v \acute{y} skumu v tejto oblasti prezentujú nové úlohy riešené a/alebo pripravované v spolupráci NLC a TU.

Kľúčové slová: lesnícka politika, v \acute{y} skum, projekty, spolupráca TU Zvolen a NLC-LVÚ

Abstract

International forest policy processes lead and call for strengthening the interlinking between science and policy making. Forestry can't be considered in space separately, it can't get along without policy coordination and integration. Implementation of forest policy also affects related sectors and departments. For successful Forest Management of Slovak Republic it is necessary to perform research and based on its outcomes propose appropriate political tools for implementation the right actions into practice. Contemporary forestry research projects present new tasks being solved now or anticipated together in cooperation with the National Forest Centre and the Technical University.

Keywords: forest policy, research, projects, cooperation between Technical University Zvolen and National Forest Centre – Forest Research Institute

Úvod

Odbor lesníckej stratégie, politiky a ekonomiky NLC-LVU a Katedra ekonomiky a riadenia lesného hospodárstva LF TU Zvolen dlhodobo spolupracujú na riešení úloh v \acute{y} skumu a vývoja v lesníckej politike. Pre obdobie rokov 2008 až 2011 sú na týchto pracoviskách aktuálne mnohé spoločné v \acute{y} skumné projekty. V oblasti lesníckej politiky pôjde najmä o aktivity zamerané na v \acute{y} skumné otázky v nasledovných projektoch:

- Projekt APVV-0692-07: IPOLES, Integrácia rozvojových, inovačných a environmentálnych politík pre lesníctvo,
- ČÚ 04 V \acute{y} skum konkurencieschopnosti a ekonomickej životaschopnosti lesníctva v rámci rezortného v \acute{y} skumného projektu V \acute{y} skum efektívneho využívania environmentálneho, ekonomického a sociálneho potenciálu lesov na Slovensku

V oblasti ekonomického a politologického bol pripravený MODUL 4: Funkcie lesných ekosystémov a kvalita života v rámci Projekt SOP VaV - Podpora centier excelentnosti: Adaptívne lesné ekosystémy. Perspekt \acute{i} vy ďalšieho v \acute{y} skumu v lesníckej politike súvisia s

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu v \acute{y} skumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-0692-07.

prehlbením základného výskumu prostredníctvom projektov základného výskumu a možností doktorandského štúdia a ďalšími požiadavkami lesníckej praxe na aplikované poradenstvo.

IPOLES - Integrácia rozvojových, inovačných a environmentálnych politík pre lesníctvo

Projekt IPOLES - *Integrácia rozvojových, inovačných a environmentálnych politík pre lesníctvo* je podporený APVV pre obdobie 2008 až 2010. Potreba riešenia tohto projektu vyplynula z potreby komplexného prístupu k danej problematike, ktorá vyúsťuje do integrácie a koordinácie inovačných, rozvojových a environmentálnych politík pre lesné hospodárstvo. Integrácia a koordinácia rôznych sektorálnych a prierezových politík sa stala v Európskej únii kľúčovým faktorom ich úspešnosti. Praktické nedostatky vo forme implementačných ťažkostí a nižšej úspešnosti vyvolali potrebu vedeckého riešenia týchto problémov. Lesné hospodárstvo má nezastupiteľné miesto v stratégii trvaloudržateľného rozvoja vidieka, ale nemožno ho chápať ako samostatné a oddelené odvetvie. Nechápe teda lesné hospodárstvo ako samostatné odvetvie, ale vidí ho prepojené s inými súvisiacimi sektormi. Zároveň nadväzuje na iné doterajšie projekty riešené na LF TU a NLC–LVÚ (napr. VTP 2731-05 Lesníctvo a rozvoj vidieka, APVT-20-013702 Výskum inovácii v lesníctve a ich vplyvu na rozvoj vidieka) a medzinárodné aktivity riešiteľov. Projekt IPOLES umožňuje plnú participáciu slovenských zástupcov v sieti COST Action E51 “Integrating Innovation and Development Policies for the Forest Sector” a v konzorciu Regionálnej kancelárie Európskeho lesníckeho ústavu pre strednú a východnú Európu (RO EFI CEE), ktoré je pokračovateľom projektového centra EFI INNOFORCE II (2004-2008). pozostávajúceho z inštitúcií zaoberajúcich sa výskumom lesníckej politiky z Rakúska, Bulharska, Chorvátska, Českej republiky, Estónska, Fínska, Nemecka, Maďarska, Talianska, Litvy, Nórska, Rumunska, Srbska a Čiernej Hory, Slovenska, Slovinska, Veľkej Británie, Švédska, a Švajčiarska.

Hlavným cieľom projektu IPOLES je rozvoj vedy a zdokonalenie vedomostí, ktoré sú potrebné pre integráciu a koordináciu inovačných, rozvojových a environmentálnych politík v lesnom hospodárstve v kontexte trvaloudržateľného rozvoja vidieka.

V júni 2008 sa zahájili práce na prvej etape: Vypracovanie teoretického rámca, ktorej cieľom je analýza teoretických princípov integrácie a koordinácie politík pre LH. Teoretický základ projektu predstavuje teória governance, o ktorej sa ku koncu roka 2008 pripravuje seminár a publikácia.

Analytický rámec projektu je založený na využití nasledovných teórií: policy analysis, network analysis, prístup advocacy coalitions, actor centered institutionalism. V analýze sa využije sa prístup „zdola nahor“ pri výskume kooperácie medzi relevantnými odvetvovými podnikmi a prístup „zhora nadol“ pri výskume relevantných stratégií, programov a správania aktérov ako aj ich syntéza. Metodický rámec spočíva vo vhodnej kombinácii kvantitatívnych a kvalitatívnych metód sociologického výskumu.

V záverečnej etape projektu sa pristúpi k syntéze prístupu „zhora nadol“ a „zdola nahor“. Výstupom projektu budú koncepty a odporúčania pre úspešnejšiu integráciu a koordináciu relevantných politík v lesníctve.

Výskum konkurencieschopnosti a ekonomickej životaschopnosti lesníctva

Úloha výskumu a vývoja MP SR s názvom *Výskum efektívneho využívania environmentálneho, ekonomického a sociálneho potenciálu lesov na Slovensku* vznikla na základe rozhodnutia Vedenia MP SR v r. 2007. Riešiteľským pracoviskom úlohy je Národné lesnícke centrum – Lesnícky výskumný ústav so sídlom vo Zvolene. Zameranie

rezortnej úlohy výskumu a vývoja vychádza z Návrhového listu rezortnej úlohy výskumu a vývoja na roky 2008–2011, schváleného vo Vedení MP SR dňa 20. 12. 2007 v rámci materiálu „Konceptia zamerania a podpory výskumu a vývoja v rezorte pôdohospodárstva do roku 2010“ pod č. 5057/2007-620.

Novodobé ciele slovenského lesníctva sú sumarizované v Národnom lesníckom programe SR a v Konceptii rozvoja pôdohospodárstva na roky 2007–2013 – časť lesníctvo. Dosiahnutie týchto cieľov si vyžaduje neustále dopĺňanie vedeckých poznatkov vo všetkých základných lesníckych vedných disciplínach ako aj aplikáciu najnovších poznatkov z príbuzných vedných odborov. Preto bol vo vedení MP SR dňa 2. 2. 2007 pod č. 1303/2007-550 schválený dokument Priority pôdohospodárskej vedy a výskumu do roku 2015. Na základe tohto dokumentu bol spracovaný návrh na riešenie novej rezortnej úlohy výskumu a vývoja s názvom Výskum efektívneho využívania environmentálneho, ekonomického a sociálneho potenciálu lesov na Slovensku, s riešením v trvaní 4 roky (2008–2011). Tento výskum je súčasne plne kompatibilný so zámermi dlhodobej stratégie rezortu pôdohospodárstva, ktorej hlavným cieľom je trvalo udržateľný rozvoj vidieka prostredníctvom využívania potenciálu krajiny, pri zohľadnení požiadaviek spoločnosti na zdravé životné prostredie človeka.

Výskumná úloha je zameraná na päť tematických okruhov:

- A. Výskum reprodukčných zdrojov a postupov environmentálne priaznivého pestovania lesa a lesníckych technológií
- B. Štúdium ekológie, štruktúry a dynamiky lesných ekosystémov v meniacich sa prírodných podmienkach
- C. Environmentálne priaznivé metódy ochrany a boja so škodlivými činiteľmi v lesných ekosystémoch oslabených pôsobením biotických a abiotických faktorov
- D. Výskum konkurencieschopnosti a ekonomickej životaschopnosti lesníctva
- E. Výskum inovácií metód HÚL adaptovaných na nové sociálne, environmentálne a ekonomické podmienky

Výskumné úlohy súvisiace s lesníckou politikou sa riešia v okruhu D: Výskum konkurencieschopnosti a ekonomickej životaschopnosti lesníctva.

Posilňovanie medzisektorovej spolupráce v rámci trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch je tiež záväzkom Slovenskej republiky vyplývajúcim z Rezolúcie V1 prijatej na Ministerskej konferencii o ochrane lesov v Európe v roku 2003 vo Viedni. Je cieľom Akčného plánu Európskej únie (EÚ) pre lesy a jednou z priorít Národného lesníckeho programu Slovenskej republiky. Kľúčovým faktorom úspešnosti lesného hospodárstva (LH) je poznanie správania sa a hodnôt jednotlivých skupín so záujmami v LH. Praktické skúsenosti pri presadzovaní záujmov LH preukázali absenciu relevantných údajov a potrebu ich komplexného zhodnotenia.

Konkurencieschopnosť je dôležitým predpokladom ekonomickej životaschopnosti LH v podmienkach trvalej udržateľnosti. Významne ju ovplyvňuje kvalita základných výrobných faktorov (úroveň ponuky dreva a iných nedrevných produktov a služieb, v rámci existujúcich podmienok prírodného prostredia), efektívnosť uplatňovaných technológií, racionálnosť organizačných štruktúr a rozhodovacieho procesu, kvalita ľudských zdrojov, potenciál spracovateľských odvetví, inovačná a podporná politika štátu a EÚ, schopnosť efektívnej realizácie internalít a externalít lesnej výroby a relevantný proces diverzifikácie činností podnikateľských subjektov.

Zvyšovanie konkurencieschopnosti lesníctva úzko súvisí s úrovňou nákladov lesnej výroby, produktivity práce a kvality výrobkov, ako aj s absolútnymi konkurenčnými výhodami vyplývajúcimi z prírodných a klimatických podmienok výroby a z procesu výrobných a marketingových inovácií na Slovensku oproti štátom Európy a sveta. V rámci výskumu by sa mali odvodiť modely „životaschopnosti“ lesných podnikov a lesníctva v diferencovaných prírodno-vyrobných podmienkach, vychádzajúce z multifunkčného prírodného potenciálu

lesných ekosystémov, kvality základných výrobných faktorov a synergického efektu ekonomických, environmentálnych a sociálno-ekonomických nástrojov lesníctva a hospodárstva SR.

Lesné hospodárstvo sa v EÚ vníma ako integrovaná súčasť rozvoja vidieka. K hlavným cieľom patrí zvyšovanie kvality života podporou diverzifikácie ekonomických aktivít a rozvojom služieb, s cieľom zvyšovania zamestnanosti a príjmov obyvateľstva vo vidieckych a horských oblastiach. Predikcia vplyvov globalizácie a prijatia politiky EÚ na lesníctvo v kontexte vidieckej politiky sa u nás doposiaľ neriešila. Vyhodnocoval sa najmä vplyv zmien vlastníckych a užívateľských vzťahov ku pôde na efektívnosť lesného hospodárstva. Neriešila sa problematika integrovaného systému vidieckeho priestoru, v ktorom má u nás lesníctvo, s ohľadom na prírodné podmienky krajiny, nezastupiteľnú sociálno-ekonomickú úlohu. Preto je dôležité začať s riešením pozície lesníctva a predikcie jeho úlohy pri rozvoji slovenského vidieka v podmienkach členstva v EÚ, s cieľom využitia hlavných príležitostí integrácie a silných stránok lesníctva.

V súčasnosti sú nutné interdisciplinárne postupy pre integráciu vedy a výskumu do komunikačných stratégií vo forme prijateľnej pre tvorcov politik i širokú verejnosť. Kľúčovými témami pre zefektívnenie rozhodovacích procesov na všetkých úrovniach sa stali tieto faktory: efektívne zosúladenie výskumných a politických tém, vhodné spôsoby komunikácie a prezentovania výsledkov vedy a syntetizácia informácií v kontexte komplexných spoločenských vzťahov.

Funkcie lesných ekosystémov a kvalita života

Centrum excelentnosti *Adaptívne lesné ekosystémy*, ktorého návrh je v štádiu posudzovania na Agentúre MŠ pre SOP Veda a Výskum, je výsledkom spoločného záujmu vedecko výskumných pracovníkov lesníckych inštitúcií vo Zvolene: TU Zvolen, NLC-LVÚ Zvolen a ÚEL SAV Zvolen.

Modul 4: Funkcie lesných ekosystémov a kvalita života priamo súvisí s aktuálnymi otázkami lesníckeho výskumu v oblasti politiky:

Aktivita 4.1 Trh s lesníckymi službami,

Aktivita 4.2 Hodnotenie verejnoprospešných funkcií lesných ekosystémov a odvetvia,

Aktivita 4.3 Integrácia verejnoprospešných funkcií lesov do trhového mechanizmu,

Aktivita 4.4 Optimalizácia medzisektorových vzťahov lesníctva – inovácia lesníckej politiky.

Špecifiká lesného hospodárstva predstavujú iba jeden zo súboru vnútorných faktorov, ktoré ovplyvňujú dopyt a ponuku na trhu s lesníckymi službami (ŠULEK 2002). Podnikateľské prostredie, zásady lesníckej politiky, podporné a regulatívne opatrenia štátu, ale i celospoločensky akceptované princípy trvalo udržateľného rozvoja a obhospodarovania lesov vytvárajú rámec, ktorý definuje jeho vonkajšie obmedzenia (ŠÁLKA, ŠULEK, PALUŠ 2003). Hlavnú metódu výskumu predstavuje vypracovanie prípadových štúdií o fungovaní trhu s lesníckymi službami v SR. Výsledkom aktivity bude identifikácia vplyvu podporných a regulačných mechanizmov na fungovanie trhu s lesníckymi službami a jeho príspevok k plneniu sociálnych a environmentálnych požiadaviek spoločnosti v Slovenskej republike.

S ohľadom na súčasné i predpovedané regionálne a globálne zmeny treba aktualizovať poznatkovú bázu informácií o užitočnosti lesných ekosystémov, analyzovať úroveň modelov, ich aktuálnej štrukturalizácie, ekonomické hodnotenie funkcií lesných ekosystémov (COSTANZA, D'ARGE et al. 1997) a potrebu ich inovácie. Toto umožní ďalšie zdokonalenie už existujúcich modelov a algoritmov jednotlivých čiastkových funkcií alebo ich skupín vo väzbe na komunikujúce ekosystémy (VÝSKOT 1999, BERGEN 1991). Ďalšia aktivita sa bude zaoberať aj existenčnou hodnotou ekosystémových funkcií lesa, vyplývajúcich z pocitovej

a psychickej stránky subjektov, hlavne pre potreby rozhodovacích procesov (ALCAMO, NEVILLE et al. 2003). Výsledkom bude návrh akceptovateľného sociálno-ekonomického modelu štruktúry verejnoprospešných funkcií lesných ekosystémov a odvetvia lesníctva, ako aj modely, metodické postupy a algoritmy ich hodnotenia a oceňovania. Navrhnu sa adaptačné opatrenia na zachovanie poskytovania externalít v podmienkach rizika hospodárenia na lesných pozemkoch.

Pozitívne externality lesných ekosystémov sú ich významnou funkciou pre spoločnosť. Zlyhanie trhu neumožňuje ich spoločensky efektívnu produkciu bez zásahu štátu (ŠÁLKA, et al., 2008). Štát využíva na ich zabezpečenie regulatívne, ekonomické a informačné opatrenia verejnej politiky. Riešenia prostredníctvom štátu však vykazujú rôzne nedostatky ako vplyv politických procesov, implementačné nedostatky atď., ktoré tiež neumožňujú ich optimálnu produkciu (ŠÁLKA, 2006). Integrácia verejnoprospešných funkcií lesov do trhového mechanizmu môže byť efektívnou a účinnou formou optimalizácie poskytovania verejnoprospešných funkcií lesov. Zavedenie verejnoprospešných funkcií do trhového mechanizmu je však založené na zmene rámcových hospodárskych podmienok a eliminácií rizík pôsobiacich brzdíaco pri využívaní tohto riešenia (MANTAU, et al. 2001). Výsledkom aktivity bude zhodnotenie európskych a slovenských podporných a brzdíacich faktorov a návrh konceptov integrácie verejnoprospešných funkcií lesov do trhového mechanizmu v SR. Posilňovanie medzisektorovej spolupráce je dôležitým predpokladom a podmienkou zvyšovania konkurencieschopnosti a ekonomickej životaschopnosti lesníctva (MORAVČÍK, NOVOTNÝ, TOMA et al. 2007). Činnosti a opatrenia realizované inými sektormi, či záujmovými skupinami ovplyvňujú schopnosť a možnosti lesníctva zabezpečovať svoje základné funkcie a ciele. Doterajšie skúsenosti v oblasti medzisektorových vzťahov poukazujú na množstvo problémov, najmä na nepreviazanosť lesníckej politiky so súvisiacimi politikami; nedostatočnú kooperáciu, koordináciu a komunikáciu rezortov a ďalších zainteresovaných skupín; nedostatočné poznanie ich cieľov, hodnôt a príčin správania sa (MCPFE 2007). Z uvedeného vyplýva nevyhnutnosť riešenia problematiky. Jeho hlavnou metódou bude kvalitatívna a kvantitatívna analýza (BEHRENS 2003) politických a legislatívnych dokumentov, doplnená štandardizovanými rozhovormi a spoločnou diskusiou s účasťou zainteresovaných strán. Hlavným výstupom aktivity bude informačná a poznatková báza údajov na formuláciu opatrení pre koordináciu politických dokumentov (PERSSON, 2002; LAFFERTY 2004; BRIASSOULIS 2005; BAUER, RAMETSTEINER 2006) a všeobecne záväzných právnych predpisov súvisiacich rezortov a odvetví.

Perspektívy výskumu v lesníckej politike

Lesnícka prax očakáva od politologických výskumov a štúdií predovšetkým legitímáciu vlastných koncepcií a stratégií, menej ju poteší kritika alebo návrhy nových netradičných riešení. Klasický pohľad na vedu o lesníckej politike presadzuje práve takýto lesníckej praxi blízky náhľad, ktorý sa snaží o zdôvodnenie a vypracovanie najlepšieho konceptu lesníckej politiky (DIETERICH 1953, HASEL 1971). Takémuto prístupu hovoríme normatívno-ontologický. Novšia veda o lesníckej politike, reprezentovaná využívaním politologických a sociologických teórií, má tiež záujem o spoluprácu s lesníckou praxou a záujem o poradenstvo prostredníctvom výskumných štúdií, jej hlavné zameranie je však deskriptívne (WINDHOFF-HERITIER 1987, KROTT 2001). Poradenská orientácia vedy o lesníckej politike vyžaduje v závislosti od fázy výskumu rôzne predpoklady, ktoré musia byť zohľadnené (KROTT 2001):

- Pri výbere výskumných otázok má veľký vplyv lesnícka prax, lebo to súvisí s jej záujmami a financuje poradenské projekty. Výskumníci by sa mali podieľať na formulácii výskumných otázok a mali by dokumentovať aj očakávané výsledky.

- V rámci vedeckej analýzy by mali výskumníci pracovať nezávisle, bez vplyvu praktikov, lebo len tak môžu splniť nároky empiricko-analytickej vedy, ktorá využíva politologické teórie a metódy. Dôležitým prvkom „objektívneho výskumu“ sú kvantitatívne a kvalitatívne metódy empirickej sociológie.
- Použitie výsledkov výskumu v politických stratégiách leží opäť v kompetencii lesníckej praxe. Výsledky výskumov v prírodných alebo ekonomických vedách by mali byť dopĺňané politologickými poradenskými projektmi, lebo práve z praxe prichádzajú správy o problémoch realizácie rôznych opatrení, ktoré závisia od politických procesov.
- Spolupráca medzi praxou a vedou je nevyhnutná. Prax je ovplyvňovaná novými spôsobmi riešenia a pri definícii „želaného“ musí akceptovať aj „politicky realizovateľné“. Výskum sa obohacuje v chápaní hodnôt rôznymi politickými aktérmi z praxe. Dostatočná dištancia medzi praxou by však mala vede umožniť kriticky analyzovať aj hodnotové orientácie lesníckych aktérov.

Nevyhnutnosťou pre výskum v lesníckej politike bude multidisciplinárny prístup (KROTT 2001). Výskum v lesníckej politike vyžaduje spojenie rôznych prístupov (politologického, ekonomického, lesníckeho a právnického), aby sa zabezpečil multidisciplinárny obraz a zohľadnenie všetkých predpokladov lesu prospešnej, odbornej, ekonomicky racionálnej a demokraticky podloženej lesníckej politiky (ŠÁLKA 2001). Zachovanie lesov pre budúce generácie, ekonomicky efektívne plnenie spoločenských požiadaviek na základe demokratických rozhodnutí a politických konsenzov by malo byť aj hlavné motto lesníckej praktickej politiky. Nebezpečenstvo ideologizácie sa skrýva už v teoretickej a vedeckej oblasti. Zástancovia jednotlivých prístupov sa snažia presvedčiť tých ostatných o svojej pravde. Multidisciplinaritu vedeckého prístupu je možné zabezpečiť len prostredníctvom výskumných tímov na národnej a medzinárodnej úrovni. Komplexnosť lesníckej politiky je v súčasnosti na takej úrovni, že široké vedecké tímy sú nevyhnutnosťou.

Záver

Deficity verejnej politiky vo forme redundancie alebo medzier v integrácii a koordinácii politík, zložité vzťahy a prekryvy medzi rôznymi politikami, vedú k ich slabej účinnosti a efektívnosti. Problematika v predstavených projektoch nebola podľa doposiaľ na Slovensku komplexne riešená ani pre iné odvetvia a sektory. Aktuálne projekty lesníckeho výskumu v tejto oblasti riešené a/alebo pripravované na NLC a TU prispievajú k získaniu výsledkov potrebných pre lepšiu koordináciu a integráciu politík pre lesné hospodárstvo a tým aj k vyššej účinnosti jednotlivých opatrení verejnej politiky v lesníctve.

Literatúra

- ALCAMO, J., NEVILLE, J. A., COLIN, D. B., A KOL. 53 AUTOROV, 2003: Ekosystémy a kvalita ľudského života: Rámec pro hodnocení. MŽP Praha, český preklad súhrnu publikácie, 30 p.
- BAUER, A., RAMETSTEINER, E., 2006: Policy Integration and Co-ordination: Theoretical, methodical and conceptual aspects, draft, 17 p.
- BEHRENS, M. 2003: Quantitative und qualitative Methoden in der Politikfeldanalyse, In: Schubert, Klaus/Bandelow, Nils C. (Hrsg.): Lehrbuch der Politikfeldanalyse. München: Oldenbourg, 203–236.
- BERGEN, V., 1991: Zur Theorie der monetären Bewertung der Sozialleistungen des Waldes. In.: BERGEN V./ BRABÄNDER, H.D./ BITTER, A.W./ LOWENSTEIN, W. (HG.): Monetäre Bewertung landeskultureller Leistungen der Forstwirtschaft, J.D. Sauerländers Verlag, Frankfurt/M., p. 40–50.

- BRIASSOULIS, H. 2005: Complex Environmental Problems and the Quest for Policy Integration, in Denzin, N. K. 1978: Sociological methods: a source book, London, 489p.
- COSTANZA, R., D'ARGE, R., DE GROOT, R., FABER, S., GRASSO, M., HANNON, B., LIMBURG, K., NAEEM, S., V.O'NELL, R., PARUELO, J., G. RASKIN, R., SUTTON, P., MARJAN VAN DEN BELT, 1997: The value of the world's ecosystem services and natural capital; Nature, vol. 387, p 253–260.
- DIETERICH, V. 1953: Forstwirtschaftspolitik, Hamburg, Berlin, 380 s.
- FIFTH MINISTERIAL CONFERENCE ON THE PROTECTION OF FORESTS IN EUROPE. Conference proceedings, 5-7 November 2007, Warsaw, Poland. 272 p.
- HASEL, K. 1971: Waldwirtschaft und Umwelt: eine Einfuehrung der Forstwirtschaftspolitischen Probleme der Industriegesellschaft, Parey, Hamburg, 322 s.
- KROTT, M. 2001: Politikfeldanalyse Forstwirtschaft, Eine Einfuehrung fuer Wissenschaft und Praxis, Parey, Berlin, Wien, 254 s.
- LAFFERTY, W. M. 2004: From environmental protection to sustainable development: the challenge of decoupling through sectoral integration, in: Lafferty, W.M. (ed.): Governance for Sustainable Development: The Challenge of Adapting Form to Function, Edward Elgar Cheltenham, Northampton, p. 191-220.
- MANTAU, U., MERTENS, B., WELCKER, B., SALZBURG, B., 2001: Risks and chances to market recreational and environmental goods and services _ experience from 100 case studies, in: Forest Policy and Economics , 2001 (3), p. 45-53.
- MORAVČÍK, M., NOVOTNÝ, J., TOMA, P. A KOL., 2007: Národný lesnícky program Slovenskej republiky, National Forest Programme of the SR. MP SR, NLC-LVÚ Zvolen. ISBN: 978-80-8093-036-3. 63 pp.
- PERSSON, A. 2002: Environmental Policy Integration: An Introduction, PINTS – Policy Integration for Sustainability, Stockholm Environment Institute, 206 p.
- ŠÁLKA, J., 2006: Analýza verejnej politiky v lesníctve. TU vo Zvolene. VŠ 4/2006/A 64p.
- ŠÁLKA, J., ŠULEK, R., PALUŠ, H., 2003: Close to nature forestry versus nature protection in the Slovak Republic from the policy point of view. In: Close to Nature Forestry. Zvolen, Slovakia 14-20p.
- ŠÁLKA, J., TRENČIANSKY, M., BAHULA, P., BALÁŽOVÁ, E., 2008: Ekonomía životného prostredia, TU Zvolen, 162p.
- ŠULEK, R., 2002: Funkcie a úloha lesov v rozvoji vidieka. In: Financovanie 2002 Lesy – Drevo. TU vo Zvolene, p. 65-71.
- WINDHOFF-HERITIER, A. 1987: Policy Analyse, Campus, Frankfurt, New York, 184 s.

Adresy autorov

doc. Ing. Dr. Jaroslav Šálka
Katedra ekonomiky a riadenia lesného hospodárstva
LF TU vo Zvolene
T.G. Masaryka 24
960 53 Zvolen
e-mail: salka@vsld.tuzvo.sk

Ing. Martin Moravčík, CSc.
Ing. Zuzana Sarvašová, PhD.
Odbor lesníckej stratégie, politiky a ekonomiky
NLC-LVÚ Zvolen
T.G. Masaryka 22
960 92 Zvolen

e-mail: moravcik@nlcsk.org
sarvasova@nlcsk.org,